

HUQUQSHUNOSLIK FANLARINI O'QITISHDA ESSE METODIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Meliboyeva Dilnoza Ergashevna

Farg'ona viloyati yuridik texnikumi

“Umumta’lim fanlar kafedrası” o‘qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10088073>

Annotatsiya. Ushbu maqolada huquqshunoslik fanlarini o‘qitishda samaradorlikka erishish uchun ta’limning aniq faktlar bilan ishlashni o‘rgatuvchi, jamiyatdagi qonunlarni tahlil qilish ko‘nikmasini shakllantiruvchi, nutqiy fikrlash, asoslash malakasini shakllantiruvchi metodlarning o‘rni beqiyosdir. Ularning ichida dan “Esse yozish metodi”ni qo‘llashning samaradorligi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar: metod, esse, tahlil qilish, asoslash, nazariya, amaliyot, ilmiy nutq, yuridik til, musosabat, usul va vositalar, natijadorlik.

THE IMPORTANCE OF USING THE ESSAY METHOD IN TEACHING LEGAL SCIENCES

Abstract. In this article, in order to achieve efficiency in the teaching of jurisprudence, the role of educational methods that teach working with concrete facts, forming the ability to analyze laws in society, forming the skills of rhetorical thinking and reasoning is incomparable. Among them, there is an opinion about the effectiveness of using the "Essay writing method".

Key words: method, essay, analysis, justification, theory, practice, scientific discourse, legal language, accounting, methods and tools, efficiency.

ВАЖНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДА ЭССЕ В ПРЕПОДАВАНИИ ПРАВОВЫХ НАУК

Аннотация. В данной статье для достижения эффективности преподавания юриспруденции несравненна роль образовательных методов, которые учат работать с конкретными фактами, формируют умение анализировать законы в обществе, формируют навыки риторического мышления и рассуждения. Среди них есть мнение об эффективности использования «Метода написания эссе».

Ключевые слова: метод, эссе, анализ, обоснование, теория, практика, научный дискурс, юридический язык, бухгалтерский учет, методы и инструменты, эффективность.

Ma'lumki, huquqshunoslik fanlari o'z sohalari kesimida nazariy ma'lumotlarni bayon etishda boshqa fanlardan aniq dalillarga asoslanishi va huquqiy normalarga asoslangan holda ilmiy nutqdan, dalillashdan keng foydalanishi bilan fanlar tizimida alohida o'rin tutadi. Huquqshunoslik fanlarini o'qitishda samarali usullardan foydalanish uchun, avvalo, uni o'qitishning shunday samarali usullarini tanlash va qo'llash maqsadga muvofiqdir. Natijadorlik ta'limdagi asosiy maqsaddir.

Bu borada huquqshunoslik fanlarini o'qitish metodikasi alohida o'rin tutadi va huquqiy ta'lim sohasidagi faoliyat usullarini o'rganadi - bu usullar juda xilma-xil bo'lishi mumkin, ammo ularning barchasi zamonaviy talabaga huquqni qanday o'rgatish, uning qobiliyatlarini qanday rivojlantirish, umumiy ta'limni shakllantirishni tushunishga imkon beradi.

Huquqshunoslik fanlarini o'qitishda ayniqsa, "Esse yozish" metodi muhim ahamiyatga egadir. Undan foydalanish o'quvchi-talabani yuridik tilda fikrini aniq bayon etishga, dalillashga, har bir gapini asoslantirilgan holda ifodalashga o'rgatadi. Yurist uchun nutqning aniqligi, fikrining asoslantirilganligi muhim ahamiyatga egadir.

Esse – o'quvchining aniq mavzu yuzasidan shaxsiy fikr-mulohazalari asosida yoziladigan ixcham ijodiy ish hisoblanadi. Uning o'zgachaligi mavzuda ko'tarilayotgan muammoga fakt va dalillarni o'rinli keltirish orqali o'z munosabatini bildirish. Esse erkin kompozitsiya asosiga quriladigan, tuzilish jihatdan ixcham nasriy asar bo'lib, badiiy-publitsistik janrning bir turi. Esse muayyan bir reja asosida yozilmaydi. *Essening maqsadi* – o'quvchini faol fikrlashga o'rgatish, o'z mulohazalarini dalillashga yo'naltirish, til unsurlaridan o'rinli foydalanish orqali fikrni to'g'ri yetkazib berish ko'nikmalarini shakllantirish

Esse yozish o'quvchilarga o'z fikrini erkin bildirishga, mavzuga aloqador ma'lumotni ongli qabul qilishga va tushunishga, muammoning yechimini topishga aloqador dalillardan foydalanib, o'z xulosasini aniq va savodli bayon etishga imkon yaratadi. Muhimi, keltirilgan fakt va dalillarning o'rinli qo'llanishidir.

Esse fransuz tilidan tarjimada "tajriba, andaza" ma'nolarini anglatadi. Esse – prozaik etyud, qandaydir bir predmetga oid umumiy yoki dastlabki mulohazalar. Ko'pincha esse yozish mashg'ulotning boshida, yoki refleksiya sifatida, oxirida taklif etiladi. Esse yozish ko'pincha nazariy mashg'ulotlar, ma'ruzalar hamda mustaqil mashg'ulotlar tarkibida o'tkaziladi. Uning quyidagi turlari tegishli maqsadlarga muvofiq holda qo'llaniladi:

Esse – taklif etilgan mavzu yuzasidan 1000 dan 5000 gacha so'z hajmidagi insho.

Asoslangan esse – qo'yilgan savolga asosli javob keltirilgan yozma ishdur. Muallif ma'lum bir nuqtayi nazarni egallaydi va uni himoya qiladi, bunda o'zining nuqtai nazarini qo'llab-quvvatlash uchun bir qancha asoslangan isbotlarni keltiradi. Maqsad – muallif lozim topadigan qarashlarni boshqalarning ham qabul qilishiga ishontirish. Asoslangan samarali esse yozish uchun agar siz o'z esseingizni yozish jarayonida uni fikriy jihatdan kitobxonlarga (uni o'quvchilarga) "taqdim eta olsangiz" va ular bilan fikriy muloqot o'rnatolsangiz, uni yozishingiz yengil bo'ladi.

Asoslangan esse tarkibi:

1. Mavzu (savol)ga nisbatan muallif nuqtai nazarining bayon etilishi (1 xat boshi).
2. Bayon etilgan nuqtai nazarni asoslash – ushbu nuqtai nazarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha muallifning ishonarli dalillari va ushbu nuqtai nazarni qabul qilishga ishontirish.
3. Xulosa – rezyume.

Bundan tashqari "Besh daqiqali esse" metodi ham mavjud bo'lib, ushbu usul – o'rganilayotgan mavzu bo'yicha olingan bilimlarni umumlashtirish, mushohada qilish maqsadida o'quv mashg'uloti oxirida 5 daqiqa oralig'ida qo'llaniladi. Yozma topshiriqning ushbu turi talabalarning mavzuga doir o'z mustaqil fikrlarini ifodalay olishga yordam berish va o'qituvchiga o'z talabalari o'quv materiali bilan tanishganda qaysi jihatlariga ko'proq e'tibor berishlari xususida fikrlash imkonini beradi.

Erkin yozish metodi – besh daqiqali essening boshqa ko'rinishi bo'lib, talabalarning muayyan mavzu bo'yicha o'z xayollariga kelgan barcha narsalarni to'xtamasdan yozish mashqlaridan iborat. Masalan, talabalarga besh daqiqa ichida "Huquqiy munosabatlar" mavzusi

bo'yicha o'z xayollariga kelgan barcha narsalarni to'xtamasdan yozishni taklif qilish mumkin. Besh daqiqa tugaganida ularga o'z yozganlarini sheriklariga o'qib berishlarini taklif etish mumkin.

Mazkur bosqichda o'qituvchining ixtiyorida ko'p imkoniyatlar bo'ladi. Masalan, juftliklarga o'z fikrlarini butun guruh bilan o'rtoqlashishni taklif etish va guruhli aqliy hujum vaziyatini yaratish mumkin.

Huquqshunoslik fanlarini o'qitishda "Esse yozish" metodidan foydalanishning afzalliklaridan biri shundaki, bu orqali o'quvchilar jamiyat, davlatda amal qiluvchi yoki yaratilgan barcha normalarning jamiyatda amal qilish holatiga nisbatan munosabatini bildirib o'tadi. Bu orqali o'quvchilar tanqidiy fikrlashga, qonunlarga nisbatan huquqiy madaniyat jihatdan munosabatda bo'lishga o'rganishadi. Fikrini dadil, erkin, mushohada qilgan holda ifodalash ko'nikmalarini shakllantiradi.

REFERENCES

1. O.A.Karimova "Huquqiy tarbiya metodikasi" Toshkent TDPU 2001-'yil
2. O.A. Karimova "Huquqiy tarbiyaning asosiy yo'nalishlari" Toshkent "O'zbekiston" 1999-y
3. O.A.Karimova, M.Davletova, N.Akaeva "Huquqiy o'qitish metodikasi" (metodik qo'llanma) Toshkent 2001-yil
4. N.N.Azizxo'djaev "Pedagogika texnologiya va pedagogik mahorat" Toshkent 2003-yil
5. U.Tolipov, M.Usmonboyeva" Pedagogik texnologiya ,nazariya va amaliyot" T.2006-y
6. Kudaybergenova T. "Huquqshunoslik darslarini modulli o'qitishda innovatsion metodlardan foydalanish". O'quv – metodik qo'llanma . Nukus, 2017.